

**ФАХОВО ОРІЄНТОВАНІ РЕСУРСИ
СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА**

У статті розглянуто інформаційний простір в аспекті визначення його складових, професійно значущих для перекладача. Проаналізовано інформаційний простір з позицій системного підходу. Виокремлено основні складові інформаційного простору, які можна використовувати в професійній діяльності перекладачів для аграрної галузі. Виявлено особливості значущих для майбутнього перекладача інформаційних ресурсів, до яких зараховано корпуси, фахові інформаційні бази даних, подкасти. Проаналізовано особливості використання визначених інформаційних ресурсів з позиції доступності, сучасності, достовірності.

Ключові слова: *інформаційне суспільство, інформаційний простір, інформаційні ресурси, перекладач.*

Нинішній етап розвитку людства невід'ємно пов'язаний зі зростанням значення інформаційних ресурсів у суспільному житті. Саме вони стають ключовим фактором прискорення суспільного прогресу, відображаючи об'єктивну потребу в підвищенні ефективності використання інформації як стратегічного продукту інформаційного суспільства.

Пріоритетами інформаційного суспільства є цілеспрямований розвиток інформаційних технологій, розбудова інфраструктури інновацій, продукування інформації, яка набуває нових якостей і трансформується в нові знання. При цьому одним із базових понять у розумінні глобальної інформатизації стає інформаційний простір, який поєднує набір ресурсів, технологій, концепцій, стратегій, що визначають сутність буття людини в умовах сучасного суспільства.

Нова суспільна формація – інформаційне суспільство – зумовлює необхідність формування в її членів відповідних знань, умінь, практичних навичок, способів мислення і якостей, які дають їм змогу успішно здійснювати як професійну діяльність, так і задовольняти особисті потреби в інформації, спираючись на вміння ефективно взаємодіяти з інформаційним простором, у межах якого вони перебувають. Безсумнівно, ці якості мають бути сформовані в процесі підготовки тих фахівців, які під час виконання професійних завдань здійснюють переважно обробку інформації. Оскільки професійна діяльність перекладачів передбачає саме таку діяльність, то вміння діяти в умовах інформаційного простору для них набуває особливої ваги.

Мета статті – розглянути особливості використання фахово-орієнтованих ресурсів сучасного інформаційного простору як джерела інформаційної підтримки професійної діяльності перекладача.

Формування єдиного інформаційного простору в контексті розвитку інформаційного суспільства висвітлено в працях вітчизняних учених: І. Арістова, В. Горового, О. Онищенко, В. Попик. Проблему інформаційного простору в аспекті формування образу інформаційного суспільства досліджують О. Лобовікова, В. Щербіна. Соціально-політичні виміри інформаційного простору розглядають Ю. Бондар, В. Карпенко. Соціально-психологічні аспекти інформаційного простору є об'єктом дослідження О. Злобіної, О. Ліщинської, А. Лобанової, В. Малімон та ін.

Однак, питання визначення особливостей професійної діяльності майбутніх перекладачів у сучасному інформаційному просторі, зокрема, використання ними інформаційних ресурсів, та врахування їх у підготовці цих фахівців не було предметом окремого дослідження.

Перехід до інформаційного суспільства супроводжується бурхливим зростанням інформаційних потоків, які оточують людину в побуті та виробничій діяльності. Свідченням цього є результати дослідження провідних міжнародних аналітичних корпорацій. Зокрема, корпорація EMC оголосила результати проведеного на її замовлення аналітичним агентством International Data Corporation (IDC) дослідження, які свідчать про те, що обсяг інформації в усьому світі подвоюється кожні два роки. А до 2020 р. цифровий всесвіт досягне обсягу в 40 зеттабайт, що перевищує попередній прогноз на 5 зеттабайт. Загалом з початку 2010 р. обсяг даних зріс у 50 разів. При цьому також відзначено парадоксальний факт, що втрачаються значні обсяги корисних даних. На сьогодні використовується менше ніж 3% з 23% потенційно корисних даних. Незважаючи на безпрецедентне зростання обсягів інформації, лише 0,4% її піддається аналізу [5]. У зв'язку із цим останнім часом дедалі більше уваги приділяють інформаційному менеджменту, метою якого є досягнення балансу між інформаційною пропозицією та інформаційним попитом. На думку представника корпорації EMC Д. Бертона, "...компанії тепер здатні не тільки оцінити потенційні переваги цифрового всесвіту, а й зрозуміти, наскільки важливо орієнтуватися в ньому за допомогою правильного балансу технологій, методик захисту та ІТ-навичок" [5]. Ці дані відображають тенденції розвитку виробничих структур, а відповідно, і вимоги роботодавців до майбутніх фахівців, які були б здатні здійснювати свою діяльність у сучасному інформаційному суспільстві, що повною мірою стосується й майбутніх перекладачів.

З огляду на вищезазначене, процес взаємодії фахівця з інформаційними потоками доцільно розглядати в умовах інформаційного простору, особливості використання якого за певних конкретизованих обставин зумовлені специфікою професійної діяльності.

Єдиний інформаційний простір є сукупністю баз та банків даних, технологій їх ведення й використання, інформаційно-телекомунікаційних систем та мереж, які функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами, що забезпечує інформаційну взаємодію організацій та громадян, а також задоволення їхніх інформаційних потреб [6].

Іншими словами, єдиний інформаційний простір складається з таких головних компонентів:

- інформаційні ресурси (ІР) – бази й банки даних, усі види архівів, системи депозитаріїв державних ІР, бібліотеки, сховища тощо;
- інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура;
- територіально розподілені державні й корпоративні комп'ютерні мережі, телекомунікаційні мережі та системи спеціального призначення й загального користування, мережі та канали передачі даних, засоби комутації й управління інформаційними потоками;
- інформаційні, комп'ютерні та телекомунікаційні технології – бази, прикладні й забезпечувальні системи, засоби їх реалізації;
- науково-виробничий потенціал у галузях зв'язку, телекомунікацій, інформатики, обчислювальної техніки, поширення та доступу до інформації;
- організаційні структури, включаючи кадри, що забезпечують функціонування й розвиток національної інформаційної інфраструктури;
- ринок інформаційних технологій, засобів зв'язку, інформатизації та телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг;
- система взаємодії інформаційного простору України зі світовими відкритими мережами;
- система забезпечення інформаційного захисту (безпеки);
- система масової інформації;
- система інформаційного законодавства [6].

Як бачимо, зазначений перелік компонентів єдиного інформаційного простору відображає складну систему формування, взаємодії, обслуговування, організації, подання інформації в межах глобальних об'єднань. Вона дає уявлення про сутність процесів, які забезпечують циркулювання, отримання, розповсюдження, збереження та цілий ряд інших дій і операцій, що здійснюються з інформацією й спрямовані в кінцевому результаті на задоволення інформаційних потреб користувача. На основі системного підходу до вивчення й аналізу інформаційного простору, у межах якого майбутній фахівець буде перебувати та здійснювати професійну діяльність, вважаємо доцільним екстраполювати принципи створення й функціонування інформаційного простору як системи на конкретну галузь діяльності з відповідними обмежувальними умовами. Іншими словами, необхідно формалізувати інформаційний простір на основі моделі, яка б забезпечувала можливість оптимізувати його складові з безпосереднім впливом на професійну діяльність, виявляти ефективні шляхи вирішення фахових завдань, фіксувати негативні зміни в системі, відслідковувати міжкомпонентні та зворотні зв'язки тощо, для підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців до взаємодії з інформаційним простором. Для цього зосередимось на виявленні основних складових інформаційного простору, у межах якого має діяти майбутній фахівець з перекладу в аграрній галузі; визначенні їх змісту, структури, особливостей; пошуку способів взаємодії з ни-

ми в процесі формування відповідних знань, умінь та навичок для забезпечення його професійної діяльності.

При цьому варто зазначити, що в процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів необхідно сприяти усвідомленню ними провідної ролі роботи з інформацією при здійсненні перекладу та зосередити особливу увагу на можливостях її повноцінного забезпечення шляхом формування відповідної системи знань. Крім знання іноземної й рідної мов, для перекладачів аграрної галузі вона включає, зокрема:

- знання про культурологічні, економічні, політичні, релігійні особливості країн, з якими здійснюється співпраця в аграрній галузі;
- знання наукової термінології аграрної галузі;
- тематичні знання об'єктів, процесів, технологій галузей сільського господарства.

Відповідну інформацію як основу формування системи знань та підтримки у вирішенні професійних завдань можна отримати, використовуючи певні інформаційні ресурси. Тому конкретизація складових інформаційного простору, важливих для перекладача, на нашу думку, має здійснюватися, насамперед, у площині джерел інформаційних ресурсів. На сьогодні вони мають відповідати таким вимогам, як доступність, сучасність, достовірність. З іншого боку, для їх використання в перекладачів має бути сформована інформаційна автономія як здатність самостійно знаходити наявні на ринках інформаційні ресурси й продуктивно використовувати їх [7]. Зарубіжні науковці (С. Талья, П. Ваккарі, Дж. Фрай, П. Вутерс) [8] класифікують інформаційні ресурси як:

- метадоменні, до яких належать загальні інформаційні ресурси, їх ознаки й можливості використання (інтернет-ресурси, книги, газети та журнали, телебачення/радіо тощо);
- доменоспецифічні, які поділяються на:
 - фаховоспецифічні (банки фахових даних, інтернет-ресурси: фаховоспецифічні пошукові машини, каталоги посилань, сервери препринтів, архіви даних досліджень, професійні мережі тощо);
 - інформаційні “умови” певних галузей науки (вид/обсяг використаних інформаційних ресурсів/джерел).

З огляду на специфіку професійної діяльності перекладачів доцільно розглядати використання, насамперед, таких елементів інформаційних ресурсів, як словники, інтернет-ресурси, корпуси (бази даних), фахові інформаційні бази даних, подкасти.

Так, перекладачі мають можливість використовувати у своїй професійній діяльності мовні корпуси. Корпус – це зібрання текстів в електронному вигляді, супроводжене технічною розміткою (анотацією) [4]. Зокрема, найвідомішими мовними корпусами для перекладачів з англійської мови є такі.

The Brown Corpus є стандартним корпусом сучасного американського варіанта англійської мови. Він складається з 1 014 312 слів текстів англійської прози, автори якої були носіями американського варіанта англій-

ської мови. Корпус містить 500 зразків, кожен з яких складається з 2000 слів. Кожен зразок починається початком речення, але не обов'язково абзацу, і кожен закінчується першим реченням після 2000 слів.

The London-Lund Corpus of Spoken English (Корпус розмовної англійської мови), який складається з двох частин. Метою першої з них – Survey of English Usage – є надання ресурсів для точного опису граматики дорослих освічених носіїв англійської мови. Для її реалізації корпус містить зразки різних типів усної й письмової британської англійської мови. Початкова мета корпусу – обсяг у один мільйон слів уже досягнута, тому створення цього корпусу вважається завершеним.

Друга частина – SEU corpus – містить 200 зразків або “текстів”, кожен з яких складається з 5000 слів, загальним обсягом в один мільйон слів. Тексти були зібрані за останні 30 років, половина взята з розмовної англійської мови, половина – з письмової англійської мови. Розмовні англійські тексти містять як діалоги, так і монологи. Письмові англійські тексти – це не тільки друковані та рукописні матеріали, а й приклади англійською, прочитані вголос, зокрема з трансляції новин і записаних промов.

Об'єднання цих складових у спільний проект було проведено в Університеті Ланкастера (University of Lancaster) у співпраці з Групою мовних досліджень (Speech Research Group) у науковому центрі IBM UK. Мета нового проекту полягала в зборі зразків природного розмовного британського варіанта англійської мови, який може бути використаний як база даних для аналізу й тестування програм, пов'язаних з інтонацією. Результатом став Корпус розмовної англійської мови (Spoken English Corpus (SEC)), який дає змогу машинне зчитування близько 52 тис. слів сучасної розмовної британської англійської. Записи мовних зразків придатні для інструментального аналізу.

У корпус такого розміру неможливо включити зразки кожного стилю розмовної англійської мови, замість цього акцент був зроблений на зборі зразків такого типу розмовної англійської мови, який підходить як модель для мовного синтезу.

Корпус SEC уже зарекомендував себе як цінний інструмент у навчальному процесі в Університеті Ланкастера, надаючи студентам можливість для ґрунтовного вивчення фонетики розмовної англійської мови.

Одним із джерел інформаційних ресурсів, які можна зарахувати до складових інформаційного простору, важливих для інформаційної підтримки професійної діяльності перекладача, є зібрання електронних видань, які концентрують наукові розробки за певною галуззю знань. При цьому йдеться не про окремі видання, а про бази даних, які забезпечують структурування за рубриками наукових публікацій та журналів, визначення умов і порядку доступу до них. Нині існує велика кількість таких інформаційних баз даних, які включають бібліографічні записи, реферати документів, повнотекстові матеріали щодо сільського господарства й суміжних галузей. Використання цього виду інформаційних ресурсів створює умови

для формування фахових компетенцій майбутніх перекладачів аграрної галузі, які базуються на можливості опрацювання сучасної, науково вивіреної, фахово досконалої термінології. Найбільш відомими і потужними серед таких баз даних є:

– AGRIS – International Information System for the Agricultural Sciences and Technology – міжнародна інформаційна система з сільськогосподарських наук і технологій. Забезпечується національними центрами країн – членів FAO і Координаційним центром AGRIS у Римі з 1975 р. Обсяг записів становить 2,7 млн. Матеріали подані англійською мовою;

– AGORA – Access to Global Online Research in Agriculture – глобальні дослідження в сільському господарстві. Забезпечується Продовольчою сільськогосподарською організацією ООН (FAO). Матеріали подані англійською, арабською, іспанською, французькою мовами;

– AGRICOLA – Agricultural On-Line Access – інформаційна система США із сільського господарства. Забезпечується Національною сільськогосподарською бібліотекою США з 1970 р. Обсяг записів становить 4,8 млн. Матеріали подані англійською мовою;

– CAB Abstracts – The World’s Leading Agriculture Database – Міжнародна інформаційна система із сільськогосподарських наук і технологій. Забезпечується Сільськогосподарським бюро британської Співдружності CAB International з 1972 р. Обсяг записів становить 6,3 млн. Матеріали подані англійською мовою;

– FSTA – Food Science and Technology Abstracts – Міжнародна реферативна система з продовольства і технологій. Забезпечується Міжнародною інформаційною службою з продовольства IFIS з 1969 р. Обсяг записів становить 890 тис. Матеріали подані англійською мовою;

– DOAJ – Directory of Open Access Journals – доступ до повних текстів наукових журналів. Забезпечується Lund University Libraries, Head Office. Матеріали подані англійською мовою;

– FAO Catalogue On-line – Інтерактивний каталог FAO. Забезпечується Меморіальною бібліотекою ім. Девіда Любліна. Матеріали подані англійською, арабською, іспанською, французькою мовами [1].

Однією з технологій, яка базується на використанні мультимедійних інформаційних ресурсах і використовується при вивченні перекладачами іноземної мови, є подкастинг. Застосування цієї технології вимагає формування відповідних знань і вмінь, що забезпечать адаптування майбутнього перекладача до взаємодії з окремою складовою інформаційного простору. Під терміном “подкаст” (від. англ. iPod та broadcast) розуміють синтез переваг радіо та Інтернету – звуковий чи відеофайл, який розповсюджується безкоштовно в мережі Інтернет для прослуховування чи перегляду [2, с. 121]. Оскільки володіння навичками аудіювання як виду мовленнєвої діяльності є необхідним для перекладача, то використання подкастів може стати важливим аспектом у його фаховій підготовці. До основних критеріїв вибору подкастів належать такі: чітка дикція та виразність інтонації,

природний темп мови, цікавість та інформаційна насиченість з певної тематики. Особливий ресурс подкастів становлять новини, які зазвичай розміщують на сайтах відповідних медійних компаній, що забезпечує можливість багаторазового відтворення цих подкастів. Зокрема, подкасти за важливими для перекладачів темами *Arts and Entertainment, Biography, Business, Education and Professional, History, Languages, Literature, Philosophy, Politics, Self Development, Sports and Hobbies, Travel* та інші акумульовані на інтернет-ресурсі за адресою: <http://www.learnoutloud.com/Podcast-Directory>.

Висновки. Отже, у процесі формування професійно значущих компетентностей майбутніх перекладачів для аграрної галузі необхідно забезпечувати вивчення ефективного використання фахово орієнтованих інформаційних ресурсів, які створюватимуть інформаційну підтримку в професійній діяльності в межах інформаційного простору. Ключовими елементами таких інформаційних ресурсів для майбутніх перекладачів є корпуси, фахові інформаційні бази даних, подкасти, за умови відповідності їх таким критеріям, як доступність, сучасність, достовірність.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з виокремленням та дослідженням особливостей інших складових інформаційного простору з метою формування в перекладача відповідних компетенцій щодо їх використання в професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Белорусская сельскохозяйственная библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belal.by/basesr.html>.
2. Коняева Л. А. Мультимедийная технология подкастинг в преподавании иностранных языков / Л. А. Коняева // Межкультурная коммуникация: современные тенденции и опыт : сборник материалов V Всероссийской научно-практической конференции (Нижний Тагил, 12 марта 2013 г.) / отв. ред. А. М. Стрельников. – Нижний Тагил : Нижнетагильская государственная социально-педагогическая академия, 2013. – С. 119–124.
3. Національний інформаційний суверенітет в контексті розвитку інформаційних технологій / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : НБУВ, 2011. – 160 с.
4. Плунгян В. А. Почему современная лингвистика должна быть лингвистикой корпусов? : (публичная лекция, прочитанная 01.10.2009 г.) [Электронный ресурс] / В. А. Плунгян. – Режим доступа: <http://www.polit.ru/lectures/2009/10/23/corpus.html>.
5. Пресс-релиз [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ukraine.emc.com/about/news/press/2012/20121211-01.htm>.
6. Стратегія формування та розвитку національного інформаційного простору України – Державна інформаційна політика [Електронний ресурс] / І. В. Арістова. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1189_page_15.html.
7. Kuhlen R. Die Konsequenzen von technischen Assistenten. Was bedeutet informationelle Autonomie oder wie kann Vertrauen in elektronische Mediendienste in offenen Informationsmärkten gesichert werden? / R. Kuhlen // Suhrkamp taschenbücher wissenschaft (stw). – Suhrkamp-Verlag ; Frankfurt, 1999. – 351 S.
8. Talja S. Impact of research cultures on the use of digital library resources / S. Talja, P. Vakkari, J. Fry, P. Wouters // Journal of the American Society for Information Science and Technology. – 2007. – № 58 (11). – P. 1674–1685.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2014.

Тарасенко Р. А. Профессионально ориентированные ресурсы современного информационного пространства как источник информационной поддержки профессиональной деятельности переводчика

В статье рассмотрено информационное пространство в аспекте определения его составляющих, профессионально значимых для переводчика. Проанализировано информационное пространство с позиций системного подхода. Выделены основные составляющие информационного пространства, которые могут использоваться в профессиональной деятельности переводчиков для аграрной отрасли. Определены особенности значимых для будущего переводчика информационных ресурсов, к которым отнесены корпуса, профессиональные информационные базы данных, подкасты. Проанализированы особенности использования определенных информационных ресурсов с позиции доступности, современности, достоверности.

Ключевые слова: информационное общество, информационное пространство, информационные ресурсы, переводчик.

Tarasenko R. Professionally Oriented Resources of the Modern Information Environment as a Source of Information Support For Professional Translator's Activities

The article deals with problems of professionally oriented resources of the modern information environment in translator's activities. Components of information space, professionally important for the translator, are considered. It is accented that the process of interaction with the information flows should be viewed in the information space. The information space is analyzed from the standpoint of a systematic approach. It is stated that the priorities of the information society are targeted development of information technologies, development of innovation infrastructure, and production of information, which acquires new qualities and is transformed into new knowledge. In this case, one of the basic concepts in the understanding of the global information becomes information space that integrates a set of resources, technologies, concepts, strategies, defining the essence of man's being in today's society. As the professional activities of translators suggest just such activities, the ability to act in the information space is of particular importance for them. The basic components of the information space that can be used in the professional activities of translators for the agricultural sector are defined. The features of information resources important for the future translator are identified: corpora, professional information databases, and podcasts.

It is noted that in the process of training future translators it is necessary to facilitate a realization of leading role of information processing in the translation and to focus specially on the potential of a full-fledged providing by forming the appropriate knowledge system. In addition to knowledge of foreign and native languages □□for translator in agricultural sector it includes, in particular: knowledge of cultural, economic, political, religious features of countries with which cooperation is carried out in the agricultural sector; knowledge of scientific terminology of agriculture; thematic knowledge of objects, processes, technologies in agricultural sector. Relevant information as the basis of forming knowledge system and support for professional tasks can be obtained by using certain information resources.

The features of the use of identified information resources are analyzed from the perspective of accessibility, modernity, authenticity.

Key words: information society, information space, information resources, translator.